

امام جواد

کلیدواژه: امام جواد علیه السلام.
پرسش: ولادت امام جواد - علیه السلام - در چه سالی و تحت چه شرایطی بود، دوره کودکی و جوانی حضرت را بیان کنید.
پاسخ: در انتظار **جواد** آل‌مجد - صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم - عمر مبارک **امام رضا - علیه‌السلام -** به چهل و هفت سال رسیده بود و عقربه **تاریخ**، سال ۱۹۵ هجری را نشان می‌داد؛ ولی هنوز امام نهم متولد نشده بود.

فهرست مندرجات

- ۱ - مسئله جانشینی امام رضا
- ۱.۱ - سخن یکی از یاران به امام
- ۱.۲ - سخن ابن قیام به امام
- ۲ - تولد امام جواد
- ۳ - تاریخ ولادت امام جواد
 - ۳.۱ - قول اول:
 - ۳.۲ - قول دوم:
 - ۳.۳ - قول سوم:
 - ۳.۴ - صحت قول سوم براساس دعای ناحیه مقدسه
- ۴ - کودکی امام جواد
 - ۴.۱ - رویدادهای مهم دوران کودکی
 - ۴.۲ - ۱. بابرکت بودن امام جواد
 - ۴.۳ - ۲. خلع سلاح واقفیه توسط امام جواد
- ۴.۴ - ۳. آزمایش حضرت به وسیله جمعی از شیعیان
- ۴.۵ - ۴. مناظره علمی امام
- ۴.۶ - ۵. ازدواج ام‌فضل با امام
- ۴.۷ - ۶. ایجاد شبکه ارتباطی وکالت
- ۵ - جوانی امام جواد
 - ۵.۱ - وقایع دوران جوانی
 - ۵.۱.۱ - ۱. تربیت شاگردان
 - ۵.۱.۲ - ۲. سفر حج
 - ۵.۱.۳ - ۳. شهادت امام
 - ۶ - نتیجه بحث
 - ۷ - پانویس
 - ۸ - منبع

مسئله جانشینی امام رضا

مسئله جانشینی امام رضا علیه‌السلام، اصحاب و شیعیان حضرت را متأثر کرده بود. این اندوه زمانی به فزونی رفت که **فرقه واقفیه** که بنا به دلایل مادی و تصرف سهم امام و عدم بازگرداندن آن به **حضرت رضا - علیه‌السلام -** قائل به غیبت امام کاظم - علیه‌السلام - شده بودند و در تبلیغات خویش نداشتن فرزند پسر از برای امام رضا - علیه‌السلام - را دلیل بر ادعای موهوم خود می‌دانستند... تا جایی که یکی از همین افراد در نامه‌ای خطاب به حضرت نوشت: تو چگونه امام هستی درحالی‌که فرزندی نداری!
حضرت در پاسخ فرمودند: تو از کجا می‌دانی که فرزندی ندارم، به خدا سوگند روزها و شب‌ها سپری نمی‌شود، مگر اینکه خداوند فرزند پسری به من عنایت فرماید که **حق** و **باطل** را از هم جدا سازد. [۱]

← سخن یکی از یاران به امام

همچنین یکی از **یاران** به حضرت عرض می‌کند: امام پس از تو کیست؟ آن حضرت فرمودند: فرزندم. سپس گفت: آیا کسی که فرزند ندارد، چگونه جرأت آن را دارد که بگوید فرزندم؟
راوی همین **حدیث** گوید: چند روز سپری نشده بود که امام جواد - علیه‌السلام - به دنیا آمد. [۲]

← سخن ابن قیام به امام

همچنین ابن قیام واسطی جزو فرقه واقفیه که **امامت** حضرت رضا - علیه‌السلام - را **قبول** نداشت، نزد آن حضرت آمد و به قصد عیب‌جویی گفت: آیا می‌شود که دو امام در یک مقطع زمانی با هم باشند؟
حضرت فرمود: نه مگر آنکه یکی از آن دو صامت (خاموش) باشد.
ابن قیام گفت: پس چطور برای تو صامت نیست؟
امام فرمود: چرا، به خدا سوگند خداوند برای من (فرزندی) قرار می‌دهد که **حق** و **باطل** را استوار می‌بخشد و **باطل** و **باطل** خواهان را نیست و نابود می‌کند. [۳]

تولد امام جواد

تولد مبارک امام جواد - علیه‌السلام - نه‌تنها پایان‌بخش دلهره‌های شیعیان و افزایش نیت فرصت طلبان و سودجویانی چون فرقه واقفیه بود، بلکه آغاز فصل نوینی از تاریخ تشیع است.

تاریخ ولادت امام جواد

در تاریخ ولادت امام جواد - علیه‌السلام - اقوال مختلفی وارد شده از جمله:

← ۱. قول اول:

شیخ کلینی در اصول کافی و شیخ مفید در ارشاد، ولادت حضرت را در رمضان سال ۱۹۵ هجری [۴] دانسته‌اند.

← ۲. قول دوم:

ابن شهر آشوب در مناقب و اربلی در کشف الغمه روز ولادت را ۱۹ رمضان سال ۱۹۵ هجری ذکر کرده‌اند.

← ۳. قول سوم:

شیخ طوسی از احمد بن محمد عیاشی در انوار البهیة ۱۰ رجب سال ۱۹۵ هجری را روز ولادت حضرت دانسته است.

← صحت قول سوم براساس دعای ناحیه مقدسه

در میان اقوال سه‌گانه، فرازی از دعای ناحیه مقدسه که در ماه رجب خوانده می‌شود، قول سوم را تأیید می‌نماید. آنجا که حضرت می‌فرماید: «اللهم انی اسألك بالمولودین فی رجب محمد بن علی الثانی و ابن علی بن محمد المنتجب» علاوه بر آن مشهور بین شیعه همین قول سوم است؛ یعنی ولادت آن حضرت روز دهم ماه رجب سال ۱۹۵ هجری قمری می‌باشد.

کودکی امام جواد

آگاهی‌های تاریخی درباره زندگی امام جواد - علیه‌السلام - چندان گسترده نیست؛ زیرا افزون بر آنکه محدودیت‌های سیاسی همواره مانع از انتشار اخبار امامان معصوم - علیهم‌السلام - می‌گردید، تقیه و شیوه‌های پنهانی مبارزه که برای «حفظ امام و شیعیان از فشار حاکمیت» بود، عامل مؤثری در عدم نقل اخبار در منابع تاریخی است. ولی شکی نیست که دوران کودکی امام جواد - علیه‌السلام - از مهم‌ترین دوران زندگی آن حضرت به‌شمار می‌رود؛ چراکه اولین کودکی بود که در چنین سنی به امامت می‌رسید و معادلات فکری سیاسی مردم خصوصاً حکمرانان را به هم می‌ریزد و برگ جدیدی در تاریخ زندگی ائمه - علیهم‌السلام - رقم می‌زند.

← رویدادهای مهم دوران کودکی

مهم‌ترین رویدادهایی که در دوران کودکی آن حضرت به وقوع پیوست:

← ۱. بابرکت بودن امام جواد

در خانواده امام رضا - علیه‌السلام - در محافل شیعه، از حضرت جواد - علیه‌السلام - به عنوان مولودی پر خیر و برکت یاد می‌شد؛ چنان‌که از امام رضا - علیه‌السلام - منقول است که فرمودند: «این مولودی است که برای شیعیان ما، با برکت‌تر از او زاده نشده است».[۵]

← ۲. خلع سلاح واقفیه توسط امام جواد [۶] واقفیه کسانی بودند که در امامت امام موسی کاظم - علیه‌السلام - توقف کرده بودند.

← ۳. آزمایش حضرت به‌وسیله جمعی از شیعیان

آزمایش حضرت به‌وسیله جمعی از شیعیان و پاسخ امام جواد - علیه‌السلام - به پرسش‌های آنان در پرتو علم امامت، از جمله امتیازهای امام جواد - علیه‌السلام - اظهار علم اهل‌بیت است که نظیرش وجود ندارد. در تاریخ آمده که چون حضرت رضا - علیه‌السلام - از دنیا رفت، عده‌ای از بزرگان و علما به مدینه آمدند و سی هزار مسئله در چند روز از حضرت سؤال نمودند و حضرت بدون تأمل و فکر جواب دادند؛ درحالی‌که ده سال بیشتر نداشتند.[۷]

← ۴. مناظره علمی امام

مناظره علمی با گروهی از معتزله و نیز با دانشمندان نامدار زمان مأمون بود؛ از جمله یحیی بن اکثم و تحیر یحیی از طرح فروعات زیادی در مورد مسئله‌اش توسط امام علیه‌السلام.[۸]

← ۵. ازدواج ام‌فضل با امام

تزوج توطئه‌آمیز ام‌الفضل به امام - علیه‌السلام - توسط مأمون بودغ این ازدواج که مأمون بر آن اصرار داشت، کاملاً جنبه سیاسی داشت و اهداف شومی را دنبال می‌کرد.

← ۶. ایجاد شبکه ارتباطی وکالت

امام جواد - علیه‌السلام - با تمام محدودیت‌های موجود، از طریق نصب وکلا و نمایندگان، ارتباط خود را با شیعیان حفظ می‌کرد و با این عمل از تجزیه نیروهای شیعه جلوگیری می‌کرد. حتی امام به هواداران خود اجازه می‌داد که به درون دستگاه حکومت نفوذ کرده، مناصب حساس را در دست گیرند.

جوانی امام جواد

چنان‌که گفته شد، مهم‌ترین عملکرد و فعالیت علمی، فرهنگی و سیاسی - اجتماعی امام جواد - علیه‌السلام - که تاریخ را به حیرت واداشته است، همان دوران کودکی آن حضرت بوده است؛ ولی دوران جوانی امام - علیه‌السلام - نیز خالی از اتفاق و رویداد نبوده است.

← وقایع دوران جوانی

← ۱. تربیت شاگردان

تربیت شاگردان و انتشار علوم و دانش‌های خود توسط آنان؛ گرچه دوره امام جواد - علیه‌السلام - به‌دلیل فشارهای سیاسی و کنترل شدید فعالیت آن حضرت از طرف دربار خلافت، شعاع فعالیت ایشان بسیار محدود بود با این حال تربیت شاگرد در دستور کار حضرت هرچند به تعداد کم قرار داشت. بنابراین اگر می‌خوانیم که تعداد راویان و اصحاب حضرت جواد - علیه‌السلام - قریب صد و ده نفر بوده‌اند [۹] و جمعا ۲۵۰ حدیث از آن حضرت نقل شده، نباید تعجب کنیم؛ زیرا از یک سو، آن حضرت شدیداً تحت مراقبت و کنترل سیاسی بود و از طرف دیگر، زود به شهادت رسید و به اتفاق دانشمندان بیش از بیست و پنج سال عمر نکرد.[۱۰]

← ۲. سفر حج

امام پس از شهادت پدر بزرگوارش به سفر حج رفت و از آنجا به مدینه بازگشت و تا پایان خلافت مأمون در آن شهر ساکن بود.

← ۳. شهادت امام

مأمون در سال ۲۱۸ هـ.ق درگذشت و پس از او برادرش «معتصم» جای او را گرفت. او در سال ۲۲۰ هـ.ق امام را از مدینه به بغداد آورد تا از نزدیک مراقب او باشند. در مجلسی که برای تعیین محل قطع دست دزد تشکیل داده بود، امام را نیز شرکت داد و قاضی بغداد و دیگران شرمند شدند و بذر کینه در درون معتصم نهاده شد. معتصم که درصدد قتل حضرت بود، این قضیه او را بیشتر تحریک کرد و سرانجام منظور پلید خود را عملی ساخت و امام را توسط امارالفضل مسموم و شهید نمود. [۱۱]

نتیجه بحث

بنابر آنچه گفته شد تولد حضرت جواد - علیه السلام - در شرایطی صورت گرفت که خیر و برکت خاصی برای شیعیان به ارمغان آورد، بدین معنا که عصر امام رضا - علیه السلام - عصر ویژه‌ای بود و حضرت در تعیین جانشین خود و معرفی امام بعدی، با مشکلاتی روبه‌رو بود که در عصر امامان قبلی، بی‌سابقه بوده است، روی همین بود که خداوند چنان علمی به حضرت بخشید که در همان دوران کودکی **اسلام و تشیع** را احیا کرد و دشمنان را لب به دندان قرار داد و تلاش‌های زیادی را در این راه از خود نشان داد و در دوران کوتاه عمرش انقلابی علمی و فرهنگی به راه انداخت و در همین راه به شهادت رسید.

پانویس

۱. ↑ طبرسی، اعلام الوری، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ سوم، بی‌تا، ص ۳۴۶.
۲. ↑ علی بن عیسی اربلی، کشف الغمه، مکتب بنی هاشمی تبریزی، ۱۳۸۱ ق، ج ۲، ص ۳۵۲.
۳. ↑ شیخ مفید، الارشاد، ترجمه رسولی محلاتی، تهران، انتشارات علمیه اسلامی، بی‌تا، ج ۲، ص ۳۴۷.
۴. ↑ کلینی، اصول کافی، قم، نشر اسوه، چاپ اول، ۱۴۱۸ ق، ج ۱، ص ۵۶۱.
۵. ↑ طبرسی، اعلام الوری، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ سوم، بی‌تا، ص ۳۴۷.
۶. ↑ علی بن عیسی اربلی، کشف الغمه، مکتب بنی‌هاشمی تبریزی، ۱۳۸۱ ق، ج ۲، ص ۱۴۲.
۷. ↑ کلینی، اصول کافی، قم، چاپ و نشر اسوه، چاپ اول، ۱۴۱۸ هـ.ق، ج ۱، ص ۵۶۶.
۸. ↑ شیخ مفید، الإختصاص، تعلیق: علی‌اکبر عفری، انتشارات جامعه مدرسین، قم، بی‌تا، ص ۹۹.
۹. ↑ شیخ طوسی، رجال، منشورات المکتبه الحیدریه، چاپ اول، نجف، ۱۳۸۱ هـ.ق، ص ۳۹۷-۴۰۹.
۱۰. ↑ شیخ مفید، الارشاد، ترجمه رسولی محلاتی، تهران، انتشارات علمیه اسلامی، بی‌تا، ج ۲، ص ۳۸۴.
۱۱. ↑ کلینی، الکافی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۶۵ ش، ج ۱، ص ۳۳۳.

منبع

سایت اندیشه قم

رده‌های این صفحه : تاریخ معصومان | امام جواد